

WAT IS REALPOLITIK?

IVANA IVKOVIC

FLORENCE, NOVEMBER 2012

“Ons rest nu nog na te gaan welke gedragslijn iemand die macht uitoefent moet volgen ten opzichte van zijn onderdanen of vrienden. En omdat ik weet dat velen hierover geschreven hebben, vrees ik dat men mij verwaand zal vinden wanneer ik er ook nog wat over zeg. Temeer omdat ik bij de behandeling van deze materie sterk afwijk van de normen die door mijn voorgangers gesteld zijn. Maar aangezien het mijn bedoeling is iets te schrijven dat nuttig is voor wie het begrijpt, vind ik het beter om me te houden aan de feitelijke waarheid (*verità effetuale*) van de dingen dan aan de gefingeerde voorstelling ervan.”
(*De Heerser*, hs. XV)

Machiavelli's inzet

- *Verità effettuale* volgen
- Geboorte politieke wetenschap?
 - ➔ maar Machiavelli vindt dat de heerser de 'feitelijke waarheid' van de politiek hoort te volgen om een 'goede' heerser te zijn.
- Waar leidt politiek gebaseerd op 'feitelijke waarheid' naartoe?

Breuk met de traditie

- Plato (*Politeia*): Samenleving beheerst door macht; om machtslust te doorbreken en een rechtvaardige samenleving te stichten?
- Plato's grot
- Leo Strauss (*Thoughts on Machiavelli*, 1958): de eigenlijke schandaal van Machiavelli ligt niet in zijn immorele adviezen aan de heerser, maar in zijn breuk met de traditie die altijd oog had voor iets dat buiten de politiek ligt, waarmee hij de samenleving uitlevert aan machtslust.

De heerser en *raison d'état*

- Behoort de staat toe aan de heerser of de heerser aan de staat?
- *Elisabeth, The Virgin Queen* (Shekhar Kapur, 1998):
 - <http://www.youtube.com/watch?v=jniUBhuJSuw>
 - <http://www.youtube.com/watch?v=9mnLbhHR6-g&feature=fvwrel>

Een politieke remedie voor tirannie

- Machiavelli (D I, 5): ‘Beziet men de bedoelingen van de adel en die van de rest van de bevolking, dan lijdt het geen twijfel dat bij de adel een sterke behoefte leeft om te overheersen, en bij het volk uitsluitend de behoefte om niet overheerst te worden, en dus een sterkere vrijheidsliefde (...)’
- Claude Lefort (‘Machiavelli and the Verità Effetuale’): tegengestelde ‘politieke temperamenten’ houden elkaar in evenwicht.